

EUROPEAN CITIZENS' PANEL
Tackling Hatred in Society

Eurooppalainen kansalaispaneeli: Vihapuheen ja vihatekojen torjunta yhteiskunnassa

Yhteenvedo ensimmäisestä istunnosta

[5.-7.4.2024]

Istunto lyhykäisesti

Lupaava ensimmäinen istunto

Miten selittää vihapuheen ja vihatekojen lisääntyminen yhteiskunnassa? Mistä vihapuhe ja -teot kumpuavat? Miten voimme yhdessä torjua niitä? Euroopan komissio on koonnut yhteen 150 satunnaisesti valittua EU:n kansalaista, jotka kokoontuvat kolmena viikonloppuna etsimään vastauksia näihin hankaliin kysymyksiin. Lopuksi paneelin jäsenet esittävät joukon suosituksia, jotka Euroopan komissio ottaa huomioon laatiessaan strategioita, joilla pyritään torjumaan vihan eri ilmentymiä.

Kansalaispaneelin ensimmäinen istunto pidettiin Brysselissä 5.-7.4. Asiantuntijat ja kansalaisyhteiskunnan edustajat jakoivat kokemuksiaan ja tietämystään aiheesta kolmen päivän ajan. Tämän ensimmäisen viikonloppun tavoitteena oli lisätä ymmärrystä vihan ilmentymistä ja niiden vaikutuksesta ihmisiin ja yhteiskuntaan. Osallistujat, jotka edustavat kaikkia 27 EU-maata, toivat keskusteluun kansallisia ja kulttuurisia elementtejä ja täydensivät sitä henkilökohtaisilla kokemuksillaan. Nämä rehelliset ja tunteisiin vetoavat tarinat tekivät omalta osaltaan tästä paneelin ensimmäisestä istunnosta ainutlaatuisen.

Mitä ensimmäisestä istunnosta on opittavissa?

1. päivä: Vihan ilmentymien ymmärtäminen

”Pyrimme ottamaan teidät mukaan politiikkakeskusteluun alusta alkaen.” Näillä sanoilla Euroopan komission viestinnän pääosaston pääjohtaja **Dana Spinant** toivotti paneelin jäsenet tervetulleiksi perjantaina.

”Tulette havaitsemaan, että osallistujien näkemykset asiasta ovat hyvin eriäviä ja herättävät vaikeita kysymyksiä”, jatkoi Colin Scicluna, joka toimii komission varapuheenjohtaja Dubravka Šuican kabinettipäällikkönä. Oikeus- ja kuluttaja-asioiden pääosaston pääjohtaja Ana Gallego Torres uskoo, että vihaan liittyviä haasteita voidaan ratkoa kansalaisaktiivisilla. ”Haluumme kuulla mielipiteenne, jotta voimme pohtia asioita eri näkökulmista. EU:lle ihmisoikeuksien ja vähemmistöihin kuuluvien yksilöiden kunnioittaminen on sydämenasia. Kunnioitamme jokaisen mielipidettä. Se on osa

yhteiskuntasopimustamme ja eurooppalaisuuden DNA:ta.”

Paneeli kartoitti vihan eri ulottuvuuksia - psykologista, sosiologista ja oikeudellista - osaamiskomitean asiantuntijoiden kanssa.

Viha ei ole pelkkä tunnetila

Psykologian professori (University of London) **Manos Tsakirisin** mukaan yhtenä haasteena on selvittää tunnetietoisuuden avulla, miksi voimme tuntea vihaa. Psykkisiin traumoihin erikoistunut kliininen psykologi **Arun Mansukhani** totesi puolestaan, että määrittelemme itsemme suhteessa muihin ryhmiin eriyttämällä itsemme muista. Tällainen eriyttäminen perustuu monenlaisiin vinoumiin ja voi ilmetä syrjintänä.

Viha on systeemistä

Rasismien torjunnan ja monimuotoisuuden laajennetun työryhmän koordinaattorina Euroopan parlamentissa työskentelevä **Jelena Jovanovic** kertoi leimautumisesta, jota hän on joutunut kokemaan romaniyhteisön jäsenenä. Sosiolingvistiikan professori (University of Reading) **Federico Faloppa** korosti kielen ratkaisevaa roolia maailmankuvamme muokkautumisessa. Arkikielemme on täynnä vihaa viljeleviä ilmaisuja avoimesti rasisista heitoista ihmisarvoa vähätteleviin vertauskuviin ja näennäisesti viattomiin mutta petollisiin toteamuksiin. Tällaiset ilmaisut voivat vahvistaa ”me vastaan muut” -ajattelua.

Mitä oikeudellisia keinoja on käytettävissä?

Sosiaaliseen mediaan erikoistunut riippumaton toimittaja ja kirjailija **Nesrine Slaoui** käsitteli vihan ilmentymiä maailmanlaajuisena ilmiönä, jota esiintyy kaikissa yhteiskuntaluokissa. Slaoui nosti esiin internet-kulttuurin, erityisesti verkkokiusaamisen, ja yhteiskunnallista syrjintää heijastavat algoritmin vinoumat. Euroopan tasa-arvoelinten verkoston (EQUINET) oikeudellinen asiantuntija **Daris Lewis-Recio** tarkasteli viharikoksia oikeudellisesta näkökulmasta ja toi esiin sen, että viharikokset jätetään usein ilmoittamatta. Tämä huolestuttava suuntaus on merkittävä uhka demokratialle.

2. päivä: Vihaa ruokkivat tekijät

Lauantaina panelistit jaettiin 12 ryhmään, jotka pohtivat nyky-yhteiskunnassa esiintyvän vihan pääasiallisia syitä. Vaikka keskustelut ovatkin luottamuksellisia, seuraavaan yhteenvedon on poimittu tärkeimmät ja toistuvat tekijät, jotka tulivat ryhmissä esiin.

Tarve kuulua ryhmään, tuntemattoman pelko

Halu kuulua johonkin sosiaaliseen ryhmään on erottamaton osa ihmisluonnetta. Yksinäisyydestä johtuva eristyneisyys, traumaattiset lapsuusiän tapahtumat, kasvatusta ja yleiset elämäkokemukset ruokkivat syvää vieraantumisen tunnetta. Koronaviruspandemia osoitti, kuinka tuntemattoman ja eristetyksi joutumisen pelko voi vahvistaa irrallisuuden tunnetta ja lisätä ääriajattelun houkuttelevuutta ja radikalisoitumisen riskiä ja siten ruokkia vihan tunteita muita kohtaan. Lisäksi heikko

sosioekonominen asema korostaa haavoittuvuutta ja lisää erityisesti maahanmuuttajien ja vähemmistöjen pelkoja, mikä puolestaan ruokkii syrjäytymisen ja vihan kierrettä.

Poliitikkojen ja poliittisen keskustelun rooli

Poliitikot ovat avainasemassa vihan lietsomisessa, sillä he eivät useinkaan ota huomioon vähemmistöjen tarpeita asianmukaisesti ja toiminnallaan kiteyttävät niihin kohdistuvan vihan. Kansallismielisyys ja populismi ovat monisyinen haaste monessa maassa, tosin ei yhtä vakava kaikissa EU-maissa. Vihapuhe on kätevä väline, jonka avulla poliitikot voivat edistää omia tarkoitusperiään, kuten vaaleissa valituksi tulemista. Tämä johtaa väistämättä asioiden voimakkaaseen yksinkertaistamiseen poliittisessa keskustelussa. Vihapuheen valtavirtaistuminen johtuu pitkälti tietämättömyydestä ja monien eurooppalaisten kokemasta tuntemattoman pelosta, mikä jakaa yhteiskuntia entisestään ja lisää vastakkainasettelua.

Verkkokiusaaminen, anonymiteetti ja misinformaatio sosiaalisessa mediassa

Anonymiteetti sosiaalisen median alustoilla on ratkaisevassa asemassa vihapuheen levittämisessä. Tällaiset foorumit palvelevat kahta tarkoitusta: mis- ja disinformaation julkaiseminen ja stereotyyppien levittäminen. Stereotyyppien kohteena ovat usein naiset, joihin kohdistuu vakavaa häirintää verkossa. Yhteenkuuluvuuden tunnetta etsivät nuoret ovat puolestaan usein sekä verkossa esiintyvän vihapuheen ja häirinnän harjoittajia että niiden ensisijaisia uhreja. Algoritmin vinoumat tekevät väärän ja todentamattoman tiedon tunnistamisesta entistä hankalampaa. Vinoumat luovat kaikukammioita tai samanmielisten kuplia, joissa omat näkemyksenne heijastuvat takaisin ja vähentävät altistumista eri näkökulmille.

Taloudellinen ja sosiaalinen eriarvoisuus vihan sytykkeenä

Talouden laskusuhdanne ja sosioekonominen eriarvoisuus lietsovat vihaa ja lisäävät syrjäytetyksi tulemisen tunnetta. Yleinen tyytymättömyys yhdistettynä käsitykseen, jonka mukaan keskiluokka kantaa kohtuuttoman osan kriisin seurauksista - ja maksaa liikaa veroja - ruokkii kaunaisuutta. Kauna voi muuttua vihaksi, joka kohdistuu eri ryhmiin, esimerkiksi hyödyttöminä pidettyihin poliitikkoihin, suuryrityksiin ja maahanmuuttajiin.

Kulttuuriperintö ja historia ja niiden edelleen välittäminen

Epäluottamus muita kohtaan ei kohdistu pelkästään vierasmaalaisiin, vaan se elää myös eurooppalaisten yhteiskuntien sisällä ja ruokkii jakautuneisuutta. Sen sijaan, että pyrkisimme ymmärtämään eritaustaisia ihmisiä, itse kokemamme epäluottamus tyypillisesti siirtyy sukupolvelta toiselle. Tällaisen epäluottamuksen omaksuminen on usein helpompaa kuin ”toiseen” tutustuminen. Kulttuuriperinnön eri kerrokset, mukaan lukien historialliset narratiivit konflikteineen ja sotineen, siirtyvät meille eri tavoin: osana virallista opetusohjelmaa, perheen sisäisinä tarinoina ja poliittisen retoriikan keinoin. Nämä narratiivit voivat vaikuttaa käsityksiin ja asenteisiin ja joskus jopa vahvistaa jakolinjoja sen sijaan, että rakentaisivat siltoja niiden yli. Edelleenkin ei panosteta sen määrittelyyn, mikä eurooppalaisia yhdistää.

3. päivä: Omakohtaisia kokemuksia

kitkemiseksi.” **Nesrine Slaoui**, toimittaja ja kirjailija

Sunnuntaina viisi puhujaa jakoi 150 panelistille kokemuksiaan siitä, kuinka he ovat joutuneet syrjinnän kohteeksi alkuperänsä, sukupuolensa, ihonväriensä, uskontonsa tai vammaisuutensa takia.

Seuraavassa on muutamia otteita näistä puheenvuoroista: ”*Subjekttiivisen näkökulman omaksuminen vihaan on äärimmäisen tärkeää sen taustalla olevan väkivallan paljastamiseksi. Tämä lähestymistapa paitsi syventää ymmärrystämme myös auttaa meitä löytämään toimivia ratkaisuja vihan*

”*Vammaiset törmäävät usein väärinkäsityksiin, minkä seurauksena viranomaiset eivät aina ota heitä vakavasti. [...] On äärimmäisen tärkeää, että muutamme sitä tapaa, jolla vammaisuuteen suhtaudutaan ja jolla siitä puhutaan, jotta osallisuus ja kunnioitus yhteiskunnassa lisääntyisivät.*” **Kamil Goungor**, Euroopan itsenäisen elämän verkoston (ENIL) edustaja ja liikkumisen tukihenkilö

”*Aggressiot ja murhat ovat antisemitismin ilmentymiä, mutta yhtä lailla siihen kuuluvat stereotyyppit, ennakkoluulot ja halventava kielenkäyttö. Antisemitismi johtaa äärimmäiseen yksinäisyyteen, minkä seurauksena yksilö vetäytyy itseensä ja joutuu noidankehään.*” **Sacha Guttman**, Belgian juutalaisopiskelijoiden liiton (UEJB) entinen puheenjohtaja (2019-2023)

”*Tämä rasismien muoto on perua kaukaisesta menneisyydestä, siirtomaakaudelta, joka vaurastutti Eurooppaa, Yhdysvaltoja ja Lähi-itää. Ajattelutavat muuttuvat aivan liian hitaasti. (...) Tästä kaikesta huolimatta en ole menettänyt toivoa, koska te olette täällä ja meistä tulee liittolaisia.*” **Mireille Tsheusi-Robert**, belgialainen kirjailija, kouluttaja ja tutkija

”*Vaikka emme välttämättä onnistu luomaan maailmaa, jossa vihaa ei olisi lainkaan, voimme silti rakentaa yhteiskunnan, jota ei hallitse viha ja jossa ketään ei syrjitä*”, **Fabian Wichmann**, EXIT Germany -ryhmän jäsen. EXIT tukee henkilöitä, jotka haluavat irrottautua äärioikeistolaisesta ideologiasta.

”*Olisiko aika kyseenalaistaa se, mistä emme edes tiedä olevamme tietämättömiä?*”, pohdiskeli CEJ:n pääjohtaja **Robin Sclafani**. Oikeus- ja kuluttaja-asioiden pääosaston virkamies **Tommaso Chiamparino** totesi tunteikkaan aamupäivän päätteeksi seuraavaa: ”*Olemme päässeet eteenpäin: alun kakofoniasta on päästy jonkinlaiseen harmoniaan - tästä on hyvä jatkaa!*”

Katso [sunnuntain täysistunnon nauhoite](#).

Unkarilaisen Petran (19) tunnelmia kokouksesta

Miksi osallistuit paneeliin?

”Epäroin alkuun, olin erittäin skeptinen, mutta tajusin lopulta, että paneeli on oiva tilaisuus ilmaista itseäni ja kertoa mielipiteeni. Olen juutalainen. Unkarissa on paljon antisemitismia, jotkut ovat avoimesti rasistisia ja hlbtqi+ -vastaisia. Halusin puhua tilanteesta Budapestissa, josta olen kotoisin.”

Miten työskentely sujui?

”Työryhmässäni oli ihmisiä Unkarista, Irlannista, Ranskasta ja Puolasta. Puhuimme muun muassa Unkarin tilanteesta ja naiseen sosiaalisessa mediassa kohdistuvista uhkista. Sosiaalisessa mediassa naiset esitetään tavalla, joka ei vastaa todellisuutta, vaan pikemmin heijastaa yhteiskunnan kuvitelmia ja vaatimuksia. Tämä on hyvin ongelmallista.”

Mikä oli viikonlopun kohokohta?

”Sunnuntain puheenvuorot olivat erittäin vaikuttavia. Varsinkin Mireillen ja Sachan kokemukset rasismista ja antisemitismistä koskettivat syvästi. Paneeli on kansainvälinen foorumi, jossa ovat edustettuina kaikki EU:n kansalaisuudet. Tarkoituksena on oppia ymmärtämään eriäviä näkemyksiä ja mielipiteitä ja ottaa niistä onkeensa. On erittäin tärkeää oppia muiden kokemuksista, tuoda esiin uusia näkemyksiä, kuunnella niitä herkällä korvalla ja jatkaa keskustelua vihan ilmentymistä.”

Kokousviikonloppu Sylvainin näkökulmasta

Sylvain, yksi tapahtuman fasilitaattoreista, laati visuaalisen esityksen paneelin keskusteluista. Alla on ote hänen vaikutelmistaan sunnuntain täysistunnosta:

Tiivistelmä kolmen istunnon tavoitteista

- **1. istunto 5-7.4.:** Muodostetaan yhteinen käsitys vihan ilmentymistä ja kansalaispaneelin tehtävästä. Puretaan tunteita ja vihaan liittyviä käsityksiä muun muassa kuuntelemalla henkilökohtaisia puheenvuoroja sekä käymällä keskustelua ulkopuolisten puhujien ja asiantuntijoiden kanssa. Tunnistetaan vihan syitä ja sitä ylläpitäviä tekijöitä ja määritellään toiminta-aloja, joilla voidaan torjua vihan ilmentymiä yhteiskunnassa.
- **2. istunto 26.-28.4.:** Panelistit kehittävät ensimmäisen istunnon työn pohjalta ideoita siitä, miten vihan ilmentymiä voidaan torjua yhteiskunnassa. Näitä ideoita voidaan pitää suositusluonnoksina.
- **3. istunto 17.-19.5.:** Kansalaiset tarkentavat näitä ideoita ja suosituksia kokoneiden fasilitaattorien, kansalaisyhteiskunnan edustajien ja sisältöasiantuntijoiden tuella. Istunnon päätteeksi ideat muotoillaan lopullisiksi suosituksiksi siitä, miten vihapuhetta ja vihatekoja voidaan torjua Euroopassa.